

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК У ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ПАПЕРОВОЇ ПЛАСТИКИ НА
ЗАНЯТТЯХ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кваліфікаційна робота (проект) на здобуття
ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу 212 М
групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Терещенко Аліна Олексіївна

Керівник к. пед. н., доцентка
Голінська Т.М.

Рецензент Хоруженко Т. А.
вихователь-методист
Антонівського ясла-садка №4
комбінованого типу з
логопедичними групами
Херсонської міської ради

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ РОЛІ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК У РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	7
1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень щодо проблеми розвитку дрібної моторики рук у дітей дошкільного віку.....	7
1.2. Значення розвитку дрібної моторики рук дітей у різних видах діяльності.....	11
1.3. Форми та методи роботи з дітьми дошкільної освіти з паперопластики	18
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	21
2.1. Дослідження рівнів розвитку дрібної моторики рук дітей старшого дошкільного віку	21
2.2. Методика проведення занять з використанням засобів паперової пластики з дітьми старшого дошкільного віку.....	27
2.3. Контрольний експеримент та його результативність.....	33
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток дрібної моторики рук у дітей старшого дошкільного віку – це надзвичайно важливий аспект їх фізичного та психологічного розвитку. Окрім цього дрібна моторика дуже тісно пов'язана із нервовою системою, зором, увагою, мовленням, пам'яттю та сприйняттям людини. Доведено, що розвиток навичок дрібної моторики безпосередньо впливає на розвиток мовлення дитини та зростання рівня інтелекту. Зараз у багатьох країнах акцент в дошкільній освіті робиться на розвитку всебічної особистості, включаючи фізичний та креативний розвиток дітей.

Застосування паперової пластики як засобу для розвитку дрібної моторики рук є актуальним, оскільки воно поєднує у собі низку позитивних аспектів: сприяє розвитку моторних навичок, стимулює творчість та фантазію, дає змогу дітям виразити свої ідеї та почуття через мистецьку діяльність. В сучасному світі, де інтерес до креативних видів діяльності зростає, вміння працювати з паперовою пластикою може стати важливою складовою розвитку дітей.

Окрім того, у контексті дистанційного навчання, яке уже декілька років поспіль стало невід'ємною частиною освітнього процесу, розвиток дрібної моторики рук став актуальним завданням, оскільки багато занять образотворчою діяльністю відбувались саме вдома під керівництвом батьків.

Недостатня кількість діагностичних завдань з виявлення рівня розвитку дрібної моторики рук у дітей старшого дошкільного віку підкреслює актуальність теми дослідження.

Дослідженню теоретичних положень стосовно розвитку дрібної моторики рук у дітей дошкільного віку приділяли увагу Н. Андеєва [2], І.Волкова, Л. Гузій [13], С. Долбенко [15], О. Жукова, К. Крутій, В. Ліщук, Л.Савіна, О. Яловська [26] та інші науковці. Науковці стверджують, що використовувати допоміжні засоби для розвитку дрібної моторики дітей

варто розпочинати ще з раннього віку. Проте важливим сенситивним періодом для моторного розвитку рук дитини є старший дошкільний вік. Адже саме в цьому віковому періоді діти активно вдосконалюють координацію рухів та зорово-просторове сприйняття, що сприяє більш точному самостійному відтворенню рухів, які демонструє вихователь.

Метою дослідження є вивчення та наукове обґрунтування ефективності використання паперової пластики на заняттях образотворчої діяльності для розвитку дрібної моторики рук у дітей старшого дошкільного віку.

Відповідно до мети визначено основні *завдання дослідження*:

1. Провести аналіз психолого-педагогічних досліджень щодо проблеми розвитку дрібної моторики рук у дітей дошкільного віку.
2. Визначити значення розвитку дрібної моторики рук дітей у різних видах діяльності.
3. Ознайомитися із формами та методами роботи з дітьми дошкільної освіти з паперопластики
4. Дослідити рівні розвитку дрібної моторики рук дітей старшого дошкільного віку.
5. Вивчити методику проведення занять з використанням засобів паперової пластики з дітьми старшого дошкільного віку.
6. Провести контрольний експеримент та проаналізувати результативність методики.

Об'єкт дослідження: процес розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку засобами паперової пластики.

Предмет дослідження: паперова пластика як засіб розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку.

Гіпотеза полягає в тому, що розвиток дрібної моторики рук у дітей старшого дошкільного віку за допомогою паперової пластики буде ефективним у випадку виконання наступних умов:

- організована спільна діяльність педагога та дітей з метою розвитку дрібної моторики рук у дітей шляхом використання паперової пластики;
- розроблені та впроваджені етапи роботи з паперовою пластикою.

Вирішенню поставлених завдань сприяло використання комплексу *методів*:

- теоретичні: аналіз психолого-педагогічної літератури з метою отримання теоретичних знань та висновків щодо розвитку дрібної моторики рук у дітей;
- емпіричні: проведення спостережень, бесід з дітьми, психолого-педагогічний експеримент, який включав констатуючий, формуючий і контрольний етапи. Ці методи були спрямовані на отримання практичних даних та дослідження впливу певних факторів на розвиток дрібної моторики рук у дітей.

Додатково проводився аналіз та інтерпретація емпіричних даних для формулювання висновків та рекомендацій щодо подальших дій і досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в:

- обґрунтуванні потенційних можливостей використання паперової пластики у розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку;
- визначенні показників та рівнів розвитку дрібної моторики у дітей середнього дошкільного віку засобами паперової пластики.

Теоретична значимість дослідження полягає в описі змістовних характеристик рівнів розвитку дрібної моторики у дітей старшого дошкільного віку засобами паперової пластики.

Практична значимість отриманих результатів полягає у розробці методики проведення занять з використанням засобів паперової пластики з дітьми старшого дошкільного віку, проведенні експерименту та аналізу результатів, для визначення можливості її використання у роботі вихователів та під час викладання курсів у закладах вищої освіти.

Апробація результатів. Результати випускної роботи були представлені на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти педагогічного факультету Херсонського державного університету та приймала участь в дистанційній міждисциплінарній міжнародній науково-практичній конференції «Distance learning in universities and modern problems» Будапешт, Угорщина, «Комунікативні вміння професійної діяльності фахівців як предмет психолого-педагогічного вивчення» сертифікат.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (31 найменування), 5 додатків. Загальний зміст дипломної роботи магістра складає 51 сторінку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ РОЛІ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК У РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень щодо проблеми розвитку дрібної моторики рук у дітей дошкільного віку

Протягом багатьох років дослідженнями зв'язок розвитку руки з мозком вивчали багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Ученні вважали, що відчуття та сприйняття грають ключову роль у процесах пізнання. У дошкільному віці дитини сенсорно-перцептивного розвиток проходить через важливі стадії, які суттєво впливають на загальну пізнавальну активність людини.

Вже в II столітті до н.е. в Китаї було відомо про важливий вплив мануальних (ручних) дій на розвиток мозку. Було виявлено, що ігри, які включають в себе рухи рук і пальців, сприяють гармонійному розвитку як тіла, так і розуму. Такі вправи підтримують мозкові системи у належному стані. Регулярні заняття, спрямовані на розвиток моторики та пальчикову гімнастику, поліпшують пізнавальні процеси, допомагають розвивати серцево-судинну та травну системи, підвищують розумові здібності дитини, зменшують емоційне напруження, сприяють розвитку координації рухів, сили та спритності рук, і підтримують загальний життєвий тонус [18, с. 3].

Багато вчених вважають, що розвиток мовного центру у лівій півкулі головного мозку пов'язаний з важливою роллю руки в трудовій діяльності. Історія розвитку людства підтверджує особливу важливість рук у цьому процесі. Саме через руки виникли жести, які стали першими формами комунікації, і з часом вони розвинулись у мову, якою первісні люди взаємодіяли. Розвиток руки має глибокий зв'язок з розвитком мислення, відображенням почуттів і досвіду, з працею, і став важливою складовою нашої мови. Дослідження розвитку рухів рук у дитини цікавлять не лише педагогів і психологів, але також філософів, мовознавців, істориків, біологів

та інших вчених, оскільки це має велике значення для розуміння еволюції і культурного розвитку людства.

Науковці стверджують, що особливими показниками і умовами нормального фізичного, нервового та психічного розвитку дитини є розвиток її рук, кистей і дрібної моторики рук в цілому.

Дошкільний вік є сенситивним періодом для розвитку у дитини вищих психічних функцій. Саме в цей період життя можна створити оптимальні умови для розвитку дрібної моторики і маніпуляцій з предметами.

Психологиня О. Амацьєва зазначає, що пізнавальні здібності дітей дошкільного віку починають формуватися у ранньому віці і не самі по собі, а в міру включення їх у різні види діяльності, включаючи загальні рухи та дрібну моторику рук [1, с. 19].

Т. Дуткевич, спираючись на закономірності психіки, дійшла висновку, що зовнішні впливи діють через внутрішні умови. Розвиток розумових здібностей та психіки дитини залежить від впливу дорослих та однолітків, але в однаковій ситуації різні діти можуть відреагувати по-різному, враховуючи свої індивідуальні особливості та внутрішню активність. Тому завжди важливо розглядати причину певних проявів поведінки у дитини, розуміти, які впливи спричинили ці прояви, та враховувати індивідуальні особливості та внутрішню активність кожної дитини, незалежно від того, чи це позитивні, чи негативні риси їх характеру тощо [16, с. 24].

Дослідниця К. Селіванова під дрібною моторикою розуміє сукупність скоординованих дій м'язової, кісткової та нервової систем людини у виконанні дрібних, точних рухів кистями і пальцями рук [21, с. 182].

Розвиток дрібної моторики у дітей, на думку дослідниці, є важливим фактором загального розвинення дитини [21, с. 182].

З анатомічної точки зору, близько третини всієї площі рухової проекції кори головного мозку займає проекція кисті руки, яка розташована дуже близько від мовної зони. Саме величина проекції руки та її близькість до моторної зони дають підставу розглядати долоні як «орган мови», схожий на

артикуляційний апарат. Тому, щоб навчити малюка говорити, необхідно не тільки тренувати його артикуляційний апарат, а й розвивати рухи пальців рук, або дрібну моторику [17, с. 66–67].

Як відзначає в своїй роботі О. Яловська, рухова, мовленнєва функції дитини, як і інші вищі психічні функції, не дані їй від початку, вони проходять тривалий шлях, починаючи із внутрішньоутробного розвитку. Цей шлях індивідуальний і нерівномірний. У певний період усі процеси синхронізуються, щоб створити разом цілісний ансамбль мовленнєвої діяльності, здатний адекватно реагувати на ті вимоги, які дитині висуває соціум [26, с. 15].

Л. Артемова вказує на те, що дрібна моторика рук розвивається у дітей під час гри завдяки використанню відчуттів, які часто включаються у процес гри. Вчена вважає, що гра стає провідним видом діяльності для дітей дошкільного віку завдяки розширенню світу, який вони усвідомлюють. Цей світ включає не лише предмети, які оточують дитину і з якими вона може грати (такі як іграшки, одяг, посуд), але й предмети, що супроводжують дорослих та фізично недоступні для дітей (такі як автомобілі) [3, с. 30]. Ця гра дає змогу дітям відтворювати ситуації та дії, які недосяжні в реальному житті, такі як керування літаком, автомобілем, чи проведення складних хімічних дослідів. Розвиток дрібної моторики рук у середньому дошкільному віці супроводжується розвитком уяви. Таким чином, моторика рук сприяє розвитку розумових здібностей дітей вже з раннього віку [20, с. 300].

Цікаву теорію стосовно розвитку рухів рук у дітей висунув І. Терещенко. Він вважав, що рухи руки людини виникають у процесі виховання і навчання, наслідок асоціативних зв'язків між зоровими сприйняттями, відчуттями дотику та м'язовими змінами, які виникають під час активної взаємодії з навколишнім середовищем [24].

В. Сухомлинський вказував на те, що розвиток дрібної моторики рук впливає на розвиток здібностей та обдарувань дітей. Відомо, що наші предки передавали з покоління в покоління різноманітні пальчикові ігри та народні

потішки, які сприяли розвитку рухів рук у дітей. Ці ігри, такі як «Ладусі – ладусі» та «Сорока-білобока», що є частиною культурного спадку і допомагають формувати дрібну моторику рук в дітей [23, с. 48].

Багато досліджень щодо навичок маніпулювати руками (пальцями і кистями) успішно використовувала в роботі з дітьми італійський гуманіст і педагог Марія Монтесорі. Вона підкреслювала важливість сенсорного розвитку, особливо дошкільному віці. На її думку, дитяче сприйняття світу розпочинається з «живого споглядання», через сенсорні процеси, такі як відчуття та сприйняття [22, с. 65]. Розвиток цих сенсорних навичок створює передумови для більш складних когнітивних процесів, таких як пам'ять, увага та мислення. Формування різних видів здібностей, таких як музичні та образотворчі, також пов'язано з розвитком сенсорних сприйнятів.

Сенсорний розвиток нерозривно пов'язаний із розвитком дрібної моторики рук, так як дотик є одним з основних способів, яким діти отримують інформацію про навколишній світ. Коректне формування дрібно-моторних навичок особливо важливе в ранньому та дошкільному віці, коли сенсорні процеси розвиваються найактивніше.

Погоджуючись з думкою Н. Андрєєвої, можна сказати, що розвинена дрібна моторика рук грає важливу роль у загальному розвитку дитини. Дитина, у якої добре розвинена дрібна моторика, часто має кращу логіку, увагу, пам'ять і зв'язне мовлення. Окрім того, вона краще підготовлена до письма [2, с. 34].

Дослідження показують, що і думка, і очі дитини рухаються з тією ж швидкістю, що і рука. Таким чином, рухи рук безпосередньо пов'язані з розвитком зору. Цей взаємозв'язок зберігається протягом усього дитинства.

Вивчення дрібної моторики показує, що це має позитивний вплив на внутрішні органи, підсилює імунітет, сприяє розвитку розумових здібностей та мови, і сприяє виникненню позитивних емоцій. Розвиток дрібної моторики рук корисний не лише сам по собі, але й в поєднанні з мовними вправами,

продуктивними видами діяльності та фізичними загально розвивальними вправами.

М. Монтесорі наголошувала на тому, що важливо навчати дітей бути самостійними та ретельно стежити за своїми діями і речами. Вона розробила спеціальні вправи для розвитку дрібної моторики, включаючи навички правильно застібати гудзики, пришивати їх, шнурувати черевики тощо. За її переконаннями, ці вправи допомагають не лише розвивати моторику рук, але й формувати самостійність у дітей. Розвиток дрібної моторики також сприяє покращенню координації рухів, концентрації уваги, здатності доводити почату справу до кінця та приносити задоволення від результату. Все це є важливими аспектами у формуванні особистості дитини [22, с. 61].

Бачимо, що в останні роки спостерігається збільшений інтерес до теми розвитку дрібної моторики. Публікується більше теоретичних і практичних матеріалів, де розглядаються питання розвитку дрібної моторики у дітей дошкільного віку.

Отже, аналіз психолого-педагогічних досліджень щодо розвитку дрібної моторики рук у дітей дошкільного віку демонструє важливість цього аспекту для загального розвитку дитини. Дрібна моторика рук не лише сприяє формуванню фізичних навичок, але і впливає на розвиток розумових функцій, мовлення та соціальної самостійності. Дослідження також підкреслюють значення інтегрованого підходу до розвитку дрібної моторики, який включає фізіологічні, психологічні та педагогічні аспекти, щоб забезпечити повноцінний розвиток дитини дошкільного віку.

1.2. Значення розвитку дрібної моторики рук дітей у різних видах діяльності

Розвиток дрібної моторики рук у дітей має значущий вплив на їх успіхи у різних видах діяльності. Здатність до керування дрібними рухами рук є ключовою для навчання письма, малювання, а також розв'язання

різноманітних завдань, що вимагають вправності та координації рухів. Ефективна робота над розвитком цієї навички допомагає дітям досягати великих успіхів у навчанні та розвиває їх творчі та пізнавальні здібності.

Наразі відомо декілька ефективних видів вправ для розвитку дрібної моторики (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Види вправ для розвитку дрібної моторики

№ за/п	Вид вправ	Вправи
1	Ігри з дрібними елементами	Гра з конструкторами, пазлами, мозаїкою та іншими іграми, які вимагають точних рухів пальців, допомагає розвивати дрібну моторику і поліпшує координацію рухів
2	Ліплення	Ліплення з глини, пластиліну чи інших матеріалів розвиває роботу пальців і стимулює уяву та творчий розвиток
3	Пальчикові ігри	Ігри, які включають рухи пальцями (наприклад, складання паперу, робота з кнопками або гудзиками) сприяють розвитку координації рухів та дрібної моторики
4	Масаж кистей і пальців рук	М'язи та суглоби в руках можуть бути розслаблені через масаж. Масаж рук сприяє поліпшенню кровообігу, зменшує напругу та сприяє розвитку дрібної моторики

Джерело: складено автором за [18]

Окрім цих практик, важливо розуміти, що розвиток дрібної моторики відбувається поступово, і кожна дитина розвивається власним темпом. Важливо надавати дітям можливість для гри та експериментів, спонукати їх робити різні роботи, які займають їхні руки та пальці.

Також, індивідуальний підхід до кожної дитини допомагає підтримувати оптимальний розвиток їхньої дрібної моторики та інших навичок.

Розглянемо розвиток дрібної моторики у різних видах діяльності таких як: самообслуговування, трудова діяльність, гра, навчання, художня праця, робота на природі.

1. Самообслуговування.

Дуже важлива дрібна моторика у формуванні навичок самообслуговування. Важливо навчити дітей простим, але корисним навичкам, таким як тримання чашки, ложки, вмивання, миття рук і зав'язування шнурків. Потрібно ще з раннього віку вчити дітей спритно маніпулювати пальцями рук. Наприклад, якщо дитина не може підняти горнятко з водою до обличчя без труднощів, то можна провести курс пальчикової гімнастики, щоб допомогти дитині наздогнати рівень розвитку своїх однолітків.

Наукові дослідження підтверджують, що рівень майстерності рук у дітей впливає на їх загальний розвиток і інтелект. Тобто, розвиток моторики рук у дитини може вказувати на її загальний рівень розвитку [15]. На жаль, у багатьох сучасних дітей відзначається відставання в розвитку моторики. Батьки часто полегшують життя своїм дітям, купуючи взуття і куртки з липучками, щоб діти не мали труднощів у зав'язуванні шнурків або застібанні ґудзиків. При цьому дорослі забувають, що саме ці повторювані дії допомагають розвивати і зміцнювати дрібні м'язи руки, які настільки важливі для дітей дошкільного віку.

2. Трудова діяльність.

Трудова діяльність у дошкільних дітей є важливою для розвитку їх навичок дрібної моторики і виховання в них відповідальності та працьовитості. Серед можливих видів трудової діяльності дітей середнього дошкільного віку можна виділити наступні:

– продовження формування навичок ставити на місце предмети побуту (стілці, іграшки, книжки тощо), витирати пил з дитячих та лялькових меблів, будівельного матеріалу, мити іграшки, вчити прати речі невеликого розміру (лялькову білизну тощо), підклеювати спільно з вихователем книжки, лагодити коробки з-під настільних ігор, залучати до участі у прикрашанні групової кімнати до свята;

– миття іграшок і, за можливості, навчання прати речі меншого розміру, такі як лялькова білизна;

- виготовлення книжок разом з вихователем, ремонт коробок від настільних ігор та інша подібна творча діяльність;
- сервірування столів в певній послідовності;
- розкладання матеріалів і посібників, підготовлених вихователем для занять і інших видів діяльності з дітьми;
- допомога у прибиранні майданчика, включаючи підмітання доріжок, перекопування піску в пісочниці, протирання лав і столів від снігу в зимовий період;
- завдання, пов'язані з доглядом за тваринами та рослинами (полив рослин, годування рибок, зміна води для папуги);
- організація куточка чергових, де діти можуть виконувати визначені обов'язки та контролювати порядок;
- розширення знань дітей про різні види праці, професії дорослих, інструменти та матеріали, використовувані в різних видів праці [15, с. 8].

Під час будь-якої активної гри або прогулянки на вулиці, важливо пам'ятати про розвиток дрібної моторики у дітей. Навіть під час простих робіт, таких як прибирання майданчика, діти активно використовують руки, що сприяє покращенню навичок дрібної моторики. Чим більше діти беруть участь у таких активностях, тим більше розвиваються їх навички дрібної моторики. Інакше кажучи, діти, які не дуже активні та не проявляють бажання допомагати дорослим на вулиці або в побуті, можуть мати менш розвинену дрібну моторику.

Діти, які завжди готові допомагати вихователям під час занять, зазвичай краще справляються з завданнями, які вимагають точних рухів рук. У них розвинена дрібна моторика краще, тому завдання з малими деталями вони виконують більш успішно. Це свідчить про те, що активна участь у різних видів діяльності на вулиці може сприяти розвитку дитячих моторних навичок та їх загальному розвитку [15, с. 9].

3. Навчання.

Розвивати моторику рук у дітей можна застосовуючи різноманітні методи навчання. Наприклад, використовуючи дидактичні ігри з дрібними деталями, які допомагають закріпити знання та навички. Під час таких занять, дітям пропонується грати з пальцями, що стимулює їх цікавість та піднімає емоційний настрій. Систематичні заняття, що включають в себе пальчикову гімнастику, вправи з різними предметами, виконання різних фігур з пальців, а також роботу з графічними матеріалами, розвивають дрібну моторику рук у дітей.

Активний розвиток дрібної моторики рук відбувається також у повсякденному житті, оскільки в дітей постійно є необхідність виконувати різні дії руками, такі як застібання гудзиків, зав'язування шнурків та користування столовими приладами. Особливо важливо відзначити, що розвиток дрібної моторики має велике значення для навчання письма та малювання, так як рівень розвитку цих навичок може впливати на почерк дитини. Окрім того, розвиток дрібної моторики рук пов'язаний із розвитком мови, оскільки відповідні зони кори головного мозку розташовані поруч одна з одною [22]. Таким чином, розвиток дрібної моторики рук грає важливу роль у загальному розвитку дітей.

4. Гра.

Гра є провідним видом діяльності для дітей дошкільного віку, що відіграє ключову роль у їх розвитку. Під час гри діти в невимушеній формі, відтворюючи світ дорослих, засвоюють моральні норми, отримують уявлення про професійні та сімейні ролі. Гра також сприяє розвитку рухових, розумових та мовленнєвих навичок. Під час гри, діти відтворюють різні ситуації та ролі, що допомагає їм розширювати свої знання про навколишній світ та вчить їх співпереживати та розрізняти уявлення від реальності [13, с. 7].

Так, наприклад, чудовим методом розвитку дрібної моторики рук є гра на дотик. Ця гра стимулює рухи кисті та пальців, що є важливим для розвитку моторних навичок. Якщо правильно виявити відставання у розвитку

дрібної моторики рук у дітей і підібрати відповідні розвивальні завдання, то можна досягти значних результатів.

При цьому, комбінуючи розвиток дрібної моторики рук з розвитком мови, можна досягти найкращих результатів. Наприклад, використання пальчикової гімнастики з мовною роботою, таким як виконання різних рухів пальцями під час виконання віршів або пісень.

У сфері спілкування важливо враховувати, що діти починають активно фантазувати та вигадувати історії, що не завжди позитивно підкріплюються батьками. Але під мудрим керівництвом дорослого можна ці вигадування звернути у правильне русло, де кожна дитина отримає свою школу життя у звичайній грі. Наприклад, під час пальчикових ігор використовувати фантазію малюків і складати оповідання, вірші та казки. Такі ігри особливо подобаються дітям середнього дошкільного віку.

Прості рухи рук допомагають зняти напругу та сприяють гармонійному розвитку дітей. Пальчикові ігри відіграють важливу роль у розвитку мовлення, рухових навичок та інтелектуальних здібностей. Вони стимулюють нервові закінчення рук, що впливають на мозок дитини і активізують його. Різноманітні вправи для пальчиків не лише сприяють розвитку мовлення та інтелектуальних здібностей, але також допомагають організувати діяльність дітей та робити їх дні яскравими та цікавими [13, с. 7].

5. Художня праця.

Образотворча діяльність дітей, така як ліплення, малювання та паперова пластика, є важливою складовою розвитку дітей дошкільного віку. Під час цих видів образотворчої діяльності, діти вчаться розуміти об'ємність предметів, їх взаємозв'язки та характерні особливості. Вони розвивають координацію рухів, просторове мислення та дрібну моторику пальців [13, с. 8]. Ліплення, зокрема, сприяє розвитку дрібної моторики, що має важливе значення для подальшого навчання письма та розвитку мови. Окрім того,

ліплення також допомагає заспокоїти нервову систему дітей і сприяє їх загальному розвитку.

Малювання, у свою чергу, розвиває руку дитини та готує її до письма у майбутньому. Малювання допомагає дітям оволодівати рухами руки та розвиває координацію рухів. Використання пензлика схоже на використання ручки для письма, і це сприяє легкому переходу до навчання письма в школі. Деякі діти можуть мати труднощі з письмом у початкових класах, але розвиток малювання в дитинстві може покращити їх навички та зробити процес навчання в школі менш важким. Таким чином, ліплення та малювання грають важливу роль у загальному розвитку дитини дошкільного віку.

В рамках даного дослідження варто зазначити, що при навчанні технік конструювання та моделювання з паперу (паперова пластика) передбачається поєднання гри, праці, навчання та творчості, що забезпечує єдине рішення практичних, пізнавальних та ігрових завдань. Освітня діяльність проводиться в ігровій формі. В її основі лежить створення оригінальних творчих робіт.

На думку психологів, діяльність із застосуванням паперу розвиває сприйняття (цілісність та структурованість образу); увагу (концентрація та стійкість); пам'ять (зорову та кінетичну). Важливим є також той факт, що, за висновками дослідників, процес створення макетів фігур за допомогою паперу синхронізує роботу обох півкуль головного мозку [15]. Це пояснюється тим, що під час малювання (ліплення, ведення записів тощо) домінує провідна рука, тоді як і в заняттях з паперопластики задіяні обидві, що сприяє розвитку як логічного, так і образного мислення.

За допомогою роботи з папером дитина мимоволі забуває про проблеми, позбавляється внутрішніх страхів, переживань і стресів, краще адаптується до шкільних умов.

Практична робота дітей старшого дошкільного віку із паперопластики полягає у виготовленні паперових виробів у поєднанні з малюванням, аплікацією тощо. У цьому формуються такі групи умінь, як мовні, графічні, практичні навички роботи з папером, розвивається ставлення до

конструкційних особливостей предметів, проявляється активність у складі творчої групи.

Процесу розвитку дрібної моторики рук дітей за допомогою паперопластики значною мірою сприяє їх участі у самостійній діяльності: оформлення постійно діючих та персональних виставок, куточок творчості, конкурсу творчих робіт, вікторин, виготовлення декорацій до театралізованої діяльності, оформлення інтер'єру груп тощо.

Отже, розвиток дрібної моторики рук у дітей є важливою передумовою для їх успіху в різних сферах життя. Відмінності в цій навичці можуть впливати на якість навчання, творчий розвиток та загальний розвиток особистості. Різні види діяльності, такі як самообслуговування, трудова діяльність, навчання, художня праця та гра, сприяють розвитку дрібної моторики рук. Ця навичка допомагає дітям стати більш спритними, креативними та успішними в різних аспектах їх життя, і тому їй слід приділяти особливу увагу в процесі виховання та навчання.

1.3. Форми та методи роботи з дітьми дошкільної освіти з паперопластики

У освітньому процесі закладу дошкільної освіти використовуються такі основні форми організації дітей:

1. Спеціально організована навчальна діяльність (заняття):
 - проведення занять, під час яких діти вчаться робити різні паперові вироби, використовуючи різні техніки;
 - Знайомство з основами мистецтва та дизайну через створення паперових композицій.
2. Групові інтерактивні проекти: спільне створення великих або колективних проектів з паперопластики.

3. Ігри з паперопластикою: розвиваючі ігри, в яких діти можуть використовувати паперові матеріали для розв'язання завдань, створення малюнків, прикладів тощо.

4. Свята та виставки: організація виставок паперових робіт дітей або їх робіт на святах та заходах в дошкільному закладі.

5. Самостійна робота: сприяння ініціативі дітей у створенні власних паперових творінь під час вільного часу.

6. Індивідуальна робота: розвиваючі завдання та проекти для окремих дітей, які дозволяють розвивати їх унікальні навички та інтереси.

Працюючи з дітьми дошкільного віку з паперопластикою, важливо надавати можливість для творчості та експериментування, а також заохочувати їх власну ініціативу та самовираження. Робота з паперопластикою може бути як самостійною діяльністю, так і вбудована у більший контекст навчальних та розвиваючих занять в дошкільному закладі.

В залежності від віку дітей, педагогічної мети, матеріально-технічного забезпечення групи, професійної майстерності педагога вони можуть бути організовані

а) фронтально. Педагог веде заняття для всієї групи дітей одночасно. Цей підхід підходить для введення основних технік та навичок в роботу з паперопластикою, а також для колективних проектів або свят

б) підгрупами. Діти поділяються на підгрупи за віком, і кожній підгрупі надається окремий матеріал або завдання, відповідне їх рівню розвитку та здібностям. Цей підхід лаж змогу більше індивідуалізувати навчання та враховувати потреби кожної підгрупи

в) індивідуально. Діти працюють над паперовими виробами окремо, кожен зі своїми завданнями. Цей підхід підходить для розвитку творчості, самостійності та виявлення індивідуальних здібностей.

Важливо пам'ятати, що в дітей різного віку розвиваються різні навички, і педагог повинен адаптувати підхід до конкретних потреб своїх вихованців. Наявність матеріальних ресурсів та здібностей педагога також

впливає на вибір форми організації роботи з паперопластикою. Головною метою завжди має бути сприяння творчому розвитку дітей та задоволення їх особистих потреб у вивченні мистецтва та розвитку навичок.

Що стосується методів роботи з паперопластикою з дітьми дошкільного віку, то серед них виділимо:

– словесні: розповідь, пояснення, бесіда, інструктаж. За допомогою цих методів дітям можна пояснити основні поняття та процеси, що пов'язані із паперопластикою. Окрім того використання різноманітних розповідей та історій, що стосуються паперопластики, може зробити навчання цікавішим і зрозумілішим для дітей;

– наочні:

а) спостереження

б) демонстрація

в) ілюстрування);

– практичні (дидактична гра).

Таким чином, форми та методи роботи з дітьми дошкільної освіти з паперопластики відкривають широкі можливості для творчого та когнітивного розвитку дітей. Застосування різноманітних форм організації, від спеціально організованих занять до групових проектів та індивідуальної роботи, дає змогу враховувати потреби та здібності кожного малюка. Використання словесних, наочних та практичних методів сприяє якісному засвоєнню мистецьких навичок та стимулює розвиток дитячої творчості. Робота з паперопластикою в дошкільних закладах є важливою складовою розвитку дітей та допомагає їм виразити свою індивідуальність через творчу діяльність.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Дослідження рівнів розвитку дрібної моторики рук дітей старшого дошкільного віку

Проаналізувавши теоретичні положення щодо проблеми розвитку дрібної моторики рук у дітей старшого дошкільного віку дослідимо рівні розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку, тобто проведемо констатуючий експеримент

У проведенні дослідження взяли участь 20 дітей віком від 5 до 6 років Житомирського закладу дошкільної освіти (ЖЗДО) №1 Житомирської міської ради

Діти були порівно поділені на експериментальну групу (ЕГ) та контрольну групу (КГ).

Експеримент проводився у вільний від освітньої діяльності час, безпосередньо з кожною дитиною.

Таблиця 2.1

Діагностична карта констатуючого експерименту

Показники	Діагностичні методики
Вміння проводити безперервну лінію не зупиняючись та регулювати координацію руху руки	Діагностичне завдання №1 «Доріжка» (автор Л. Венгер) (Додаток 1)
Вміння рівномірно виконувати рух рук під контролем зору	Діагностичне завдання №2 «Вправа на домальовування» (автор Н. Бернштейн) (Додаток 2)
Наявність координації рухів рук	Діагностичне завдання №3 «Картинка з геометричних фігур» (автор Л. Венгер)
Вміння згинати аркуш паперу певними частинами	Діагностичне завдання №4 «Гармошка» (автор Н. Бернштейн)
Вміння обривати папір	Діагностичне завдання №5 «Пухнаста грудочка» (автор Н. Бернштейн)

Джерело: складено автором за [4; 5; 14; 18]

Розглянемо результати по кожному з завдань. Так, в табл.2.2 згруповані результати діагностичного завдання №1 «Доріжка»

Таблиця 2.2

Результати діагностичного завдання №1 «Доріжка»

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
КГ	3 дитини (30%)	6 дітей (60%)	1 дитина (10%)
ЕГ	3 дитини (20%)	5 дітей (40%)	2 дитини (40%)

Джерело: складено автором самостійно за результатами констатуючого експерименту

Бачимо, що високий рівень мають 3 дитини з КГ (Поліна Б., Юлія, Олександр Т.) та 3 дитини з ЕГ (Антоніна М., Віктор К., Вероніка Б.). Вони повністю впоралися із завданням: провели олівцем доріжку без відриву олівця від аркуша паперу. Самостійно виконали всю роботу без допомоги дорослого. Протягом усього завдання точно стежили за напрямом лінії. Аркуш при виконанні роботи не повертали. Протягом усього завдання точно дотримувалися напрямків лінії та не виходили за лінію. Діти виконували завдання з цікавістю та активно.

Діти із середнім рівнем: 6 дітей у КГ (Володимир М., Іван С., Сергій К., В'ячеслав Г., Олена С., Юрій С.) та 5 дітей в ЕГ (Тетяна К., Оксана О., Юлія О., Віра С., Данило С.) повністю виконали завдання. У деяких моментах вдавалися до допомоги дорослого. При виконанні завдання зупинялися та був відрив від аркуша паперу, іноді повертали аркуш паперу та виходили (1-2 рази) за межу лінії. При виконанні завдання у діях дітей була невелика напруга

Діти з низьким рівнем – 1 дитина в КГ (Максим К.) та 2 дитини в ЕГ (Єгор П., Роман К.), не повністю виконали завдання. Під час проведення лінії був присутній постійний відрив олівця від аркуша паперу; 3 і більше разів вийшли за кордон лінії. Протягом усього завдання діти вдавалися до допомоги дорослого.

В табл.2.3 наведено результати діагностичного завдання №2 «Вправи на домальовування».

Таблиця 2.3

Результати діагностичного завдання №2 «Вправи на домальовування»

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
КГ	2 дитини (20%)	5 дітей (40%)	3 дитини (40%)
ЕГ	2 дитини (20%)	4 дитини (50%)	4 дитини (30%)

Джерело: складено автором самостійно за результатами констатуючого експерименту

Діти з високим рівнем – 2 дитини у КГ (Василь Ю., Віра С.) та 2 в ЕГ (Анастасія К., Артем П.), виконували роботу з великою захопленістю. Діти виконали завдання безпомилково. Допомоги дорослого діти не потребували і виконували все завдання самостійно. Інструкція була повністю дотримана. Діти виявляли самостійність та активність у виконанні завдання.

Діти із середнім рівнем – 5 дітей у КГ та 4 у ЕГ. У роботах даних дітей лінія була відтворена, але є одна або дві помилки (лінія трохи пішла вбік, ламана лінія збилася). Так само в деяких моментах діти вдавалися до допомоги дорослого і тільки тоді лінія була відтворена. Інструкція дорослого також розумілася дітьми не завжди.

І, нарешті, діти з низьким рівнем – 3 дитини у КГ та 4 дитини в ЕГ. Робота цих дітей характерна незакінченістю. Лінію не відтворено. Помилки більше, ніж правильно виконаного завдання. Навіть з постійною допомогою дорослого дитина не могла сприймати інструкцію та виконати завдання до кінця. Максим К. (ЕГ) та Роман М. (КГ) активності у виконанні завдання не виявляли, не пояснювали свої дії.

В табл.2.4 наведено результати діагностичного завдання №3.

Бачимо, що високий рівень мають 3 дитини з КГ (Поліна Б., Олександр Т., Василь Ю.), та 2 дитини з ЕГ (Тетяна К., Єгор П.). Діти самостійно без допомоги дорослого виконували завдання. Вирізали необхідні фігури і клеїли

на листок викладаючи візерунок. Вирізали фігури вправними рухами, із завданнями впоралися легко.

Таблиця 2.4

Результати діагностичного завдання №3 «Картинка з геометричних фігур»

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
КГ	3 дитини (30%)	5 дітей (50%)	2 дитини (20%)
ЕГ	2 дитини (20%)	5 дітей (60%)	3 дитини (20%)

Джерело: складено автором самостійно за результатами констатуючого експерименту

Дітям було цікаво виконувати завдання, фігури виходили різні (форма та колір). Фігури вирізали, маніпулюючи не лише ножицями, а й аркушем паперу. Завдання виконали швидко та краще за інших.

Діти із середнім рівнем – 5 дітей у КГ (Данило С., Юрій С., Катерина О., Вероніка Б., Антоніна М.) та 5 дітей в ЕГ (Олександр Т., Сергій П., Вероніка Б., Юлія О., Тетяна К.), виконували завдання з невеликою допомогою дорослого, і під час роботи ставили багато питань педагогові, не завжди пояснювали свої дії. Діти мають невеликі труднощі при вирізанні, вміють правильно тримати ножиці, але швидко втомлюються і вирізують нерівні лінії, зупиняються, щоб рука відпочила. Діти відволікаються на сусіда, розглядаючи картинку товариша, але із завданням впоралися, хоч і за допомогою дорослого.

Діти з низьким рівнем – 2 дитини у КГ (Юля Ф., Адріан А.) та 3 дитини в ЕГ (Максим К., Володимир М., Юрій С.), виконували роботу лише за допомогою дорослого. Лінія вирізування нерівна, рухи скуті, діти швидко втомлюються, кажучи «у мене не виходить», спритності у рухах не спостерігаються. Картинку зібрати не змогли, швидко втрачають інтерес до роботи. Діти не змогли виявити завдання самостійності, творчості та активності. До виконання завдання поставилися без інтересу.

Кількісний аналіз результатів діагностичного завдання №4 «Гармошка»

наведено у табл.2.5.

Таблиця 2.5

Результати діагностичного завдання №4 «Гармошка»

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
КГ	3 дитини (30%)	5 дітей (50%)	2 дитини (20%)
ЕГ	2 дитини (20%)	6 дітей (60%)	2 дитини (20%)

Джерело: складено автором самостійно за результатами констатуючого експерименту

Бачимо, що діти з високим рівнем – 3 дитини в КГ (Віктор К., Антоніна М., Віра С.) та 2 в ЕГ (Поліна Б., Юля Ф.), виконували роботу з великою захопленістю, самостійно, без допомоги дорослого повторили дії відповідно до інструкції; «гармошка» вийшла з рівними, однаковими по ширині доріжками. Інструкція була безпомилково дотримана. Допомоги дорослого діти не потребували і виконували все завдання самостійно з інтересом. Дітям сподобався результат роботи, «гармошки» одразу обіграли.

Маємо 11 дітей із середнім рівнем: 5 дітей у КГ та 6 у ЕГ. Дані діти з невеликою допомогою дорослого склали «гармошку» але є 1-2 помилки при складанні аркуша паперу (2-3 смужки ширші, ніж інші). Інструкцію дорослого сприймали не завжди, відволікалися на деталі. Своєю роботою наприкінці залишилися задоволені, обіграли «гармошку».

І, нарешті, діти з низьким рівнем сформованості вміння згинати аркуш паперу певними частинами – 2 дитини у КГ (Тетяна К., Роман К. та 2 дитини в ЕГ (Сергій К., В'ячеслав Г.). Робота даних дітей характерна незакінченістю. «Гармошку» склали лише за допомогою дорослого. Діти не сприймають інструкції. Активності у виконанні завдання не виявляли, чекали на допомогу дорослого. Але наприкінці з цікавістю гралися із виконаними «гармошками».

В табл.2.6 згруповано результати діагностичного завдання 5 «Пухната грудочка».

Таблиця 2.6

Результати діагностичного завдання 5 «Пухната грудочка»

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
КГ	4 дитини (40%)	4 дитини (40%)	2 дитини (20%)
ЕГ	3 дитини (30%)	4 дитини (40%)	3 дитини (30%)

Джерело: складено автором самостійно за результатами констатуючого експерименту

Відмітимо, що діти з високим рівнем – 4 дитини у КГ (Юлія О., Антоніна М., Катерина О., Віктор К.) та 3 в ЕГ (Іван С., Олександр Т., Поліна Б.), виконували роботу з великою захопленістю. Виконували все завдання самостійно, допомоги педагога діти не потребували. Діти добре виконали інструкцію. Дітям сподобалися дії, застосовуючи прийом «обривання», вони пофантазували про те, що можна зробити за допомогою таких пухнастих грудочок.

Діти із середнім рівнем – 4 дитини у КГ та 4 в ЕГ, з невеликою допомогою дорослого відтворили дії з відривання паперу пальцями рук, але зробили кілька помилкових рухів (вийшло «грубіше» обривання) лише за допомогою дорослого правильно здійснили дії «обривання». Інструкція дорослого так само сприймалася дітьми не завжди.

Діти з низьким рівнем – 2 дитини в КГ (Єгор П., Олена С.) та 3 дитини в ЕГ (В'ячеслав Г., Володимир М., Таня С.). Діти закінчили роботу лише за допомогою дорослого, самим було важко впоратися із завданням. Діти обривали папір великими відщипами і виходило не дуже якісна та гарна робота. Інструкція дорослого не сприймалася дитиною. активності та зацікавленості у виконанні завдання не виявляли, не пояснювали свої дії, постійно відволікалися.

Отже, в результаті дослідження рівнів розвитку дрібної моторики рук у дітей страшого дошкільного віку було виявлено значні індивідуальні відмінності серед дітей. Високий рівень моторних навичок, проявивши

самостійність та творчість у виконанні завдань показали 27% дітей. Переважна більшість дітей (50%) показали середній рівень розвитку, здатність виконувати завдання з допомогою дорослого. Проте деякі діти (23%) мають низький рівень розвитку дрібної моторики та вимагають значної підтримки та навчання. Ці результати підкреслюють важливість індивідуального підходу до навчання та розвитку моторних навичок у дітей, а також необхідність розробки програм для покращення цих навичок в середньому дошкільному віці.

За результатами констатуючого етапу нами було розроблено програму навчання дітей «Спритні пальчики». Зауважимо, що програма апробувалася на дітях з експериментальної групи.

2.2. Методика проведення занять з використанням засобів паперової пластики з дітьми старшого дошкільного віку

Першим кроком у роботі з дітьми старшого дошкільного віку щодо розвитку дрібної моторики рук було збагачення та розширення розвиваючого середовища. У групі є куточок творчості та куточок розвитку дрібної моторики рук. Але при обстеженні даного середовища треба відзначити необхідність доповнення матеріалами для розвитку дрібної моторики рук у дітей.

В куточок «розвитку моторики» можна додатково внести різноманітні види конструктора: магнітний, м'який, дерев'яний; шнурівки «Лабіринт», «Хто вперед»; вертушки, закрутки та багато різноманітних посібників та ігор. У центрі творчості - нові інструменти: палички для торцювання різного розміру, смужки паперу різної ширини, гофрований папір різноманітного кольору, картон, папір незвичайного відтінку: під мармур, з бризками. Дітям були запропоновані дидактичні ігри «Склади візерунок», «Геометричні пазли» та ін. Виготовленими дітьми іграшками прикрашали групову кімнату.

Діти спільно з батьками можуть приготувати атрибути із застосуванням

техніки «об'ємного моделювання» для гри за правилами дорожнього руху (світлофор, знаки дорожнього руху, «Бензозаправка» та ін.).

Навички роботи з м'ятим папером стали у пригоді дітям при виготовленні декорації до вистави «Кицькин дім». Так Анастасія К. та В'ячеслав Г. приготували з м'ятого паперу квіти та огорожу для будиночка, а Віктор К. та Віра С. зробили будинок у техніці «скручування паперу».

Тетяну К. захопила діяльність з виготовлення фігурок «оригамі». Оскільки вона швидко і вправно складає фігурки птахів і тварин, з усіх її поробок була створена композиція «В цирку». Дівчинка дуже захопилася цією діяльністю та добре освоїла техніку складання. Педагог з цією дитиною організувала навіть «майстер-клас» для дітей та батьків із виготовлення фігурок до екологічного свята «Світ навколо нас».

Дівчатка Юлія О. та Олена С. захопилися виготовленням нарядів із паперу для ляльок. Вони з великим інтересом вирізали та розмальовували сукні та костюми для своїх ляльок. Так силами дітей була створена гра «Модний дім», з якою діти постійно грають і можна побачити, що в колекції одягу з'являються нові вбрання для ляльок.

Ми переконалися, що дітям подобається займатися з папером і бачити результат своєї праці на ділі і водночас активно йде робота над поповненням та розширенням середовища в групі.

Наступним кроком роботи у цьому напрямі стала розробка спільної діяльності дорослих та дітей. Мета цієї спільної діяльності включала в себе декілька важливих завдань (табл.2.7).

Використання техніки паперопластики, елементів паперопластики під час освітньої діяльності розвиває як дрібну моторику рук, так й удосконалює естетичний смак в дітей. У них розвивається почуття прекрасного, підтримується творчий початок у діяльності дитини. Чим раніше діти будуть залучені до цього процесу, тим легше вони у подальшому житті стверджуватимуться як особистість, проявляючи творчий індивідуальний потенціал.

Основні завдання спільної діяльності

№ за/п	Завдання	Опис
1.	Оволодіння знаннями про папір	Робота над цим завданням сприяла розумінню процесу виробництва паперу, вивченню різних видів паперу, їх властивостей та способів конструювання з використанням паперу
2.	Розвиток навичок роботи з папером	В рамках цього завдання учасники спільної діяльності набували практичних навичок роботи з папером, виготовляли вироби в різних техніках та застосовували основні прийоми роботи з цим матеріалом
3.	Формування творчої особистості	Робота з папером сприяла розвитку творчих здібностей та емоційному, фізичному та інтелектуальному зростанню учасників. Ця діяльність допомагала задовольняти потреби особистості в творчій самореалізації
4.	Вдосконалення навичок роботи з інструментами	Учасники також розвивали свої вміння та навички використання інструментів та пристроїв при обробці паперу. Це включало в себе вивчення безпеки та правил використання інструментів

Джерело: складено автором самостійно

Відповідно до виконання плану програми з дітьми проводилася освітня діяльність, спрямована на ознайомлення різних технік паперопластики. Так цікаво та пізнавально пройшла безпосередньо освітня діяльність на тему «Айстри в квітнику» (аплікація з гофрованого паперу), «Чарівна осінь» (знайомство з методом обривання), «Гілка горобини» (аплікація з технікою «квілінг») ін.

Для того щоб залучити непосидючих та рухливих дітей експериментатор використав мотивацію до виконання (оформлення для групи, участь у виставці, подарунок до свята та ін.).

Активно використав наочний метод: показ та розгляд зразка, демонстрація способів дії з папером.

Особливо цікавим для старших дошкільнят стало використання під час проведення освітньої діяльності мультимедійного обладнання, де діти можуть побачити прийоми застосування паперу у виготовленні виробів та іграшок, а також пограти у мультимедійні ігри («Якої форми?»; «З чого

зроблено?» тощо). Діти з цікавістю дивилися інтерактивну презентацію, і надалі намагалися повторити черговість виконання роботи для виготовлення виробів.

Важливою складовою освітньої діяльності стали «пальчикові ігри», які підбиралися відповідно до теми освітньої діяльності. Вони привертають увагу дітей, захоплюють та сприяють розвитку як дрібної моторики рук, така й мови. Дітям подобаються такі пальчикові ігри як: «Дружна сімейка», «Сонечко», «Осінь золота під дощем гуляє» та ін.

З метою залучення дошкільнят до освітнього процесу експериментатор застосовував такий прийом як «момент сюрпризу». Особливо цей прийом діяв на Олександра Т., Антоніну М. та В'ячеслава Г. – вони одразу включалися до освітньої діяльності та активно допомагали герою, який прийшов до них у гості.

Наступним кроком було проведення освітньої діяльності з використанням «торцювання» – це цікава техніка, що дозволяє виконувати гарні, об'ємні композиції. Для того, щоб опанувати цю технологію, необхідне вміння накручувати папір на олівець. Дітям необхідно опанувати дане вміння для того, щоб створити картинку.

Під час проведення освітньої діяльності на тему «Ведмежата» діти самостійно обирали необхідний матеріал для роботи (стрижень – для дрібних торцювань або простий олівець для торцівок побільше), діти навчаються планувати поетапність виконання освітньої діяльності.

Використовуючи метод «торцювання», дітям подобався сам результат, оскільки виходять об'ємні «3Д» зображення, і діти дуже радіють своїй роботі. Вони часто використовують цей метод для виготовлення подарунка до свята. Особливо часто використовує такий метод у своїх роботах Юрій С. У хлопчика був виявлений середній рівень розвитку дрібної моторики рук, але через невеликий термін видно позитивну динаміку розвитку дрібної моторики. Дитина із захопленням та старанням накручує папір на олівець і приклеює його до основи.

Освітня діяльність із використанням техніки «квілінг» кроком стала ще одним кроком. Застосовуючи цю техніку діти знайомилися з інструментами, необхідними для роботи. А також знайомилися з технікою безпеки при використанні даних інструментів.

Зазначимо, що експериментатор проводила індивідуальну роботу з дошкільнятами, показуючи їм правильність виконання основних форм роботи у техніці «квілінг» – «крапля», «трикутник», «частка». Діти захоплено конструювали з основних форм «квілінгу» вироби, складаючи візерунок. Деякі діти частково потребували допомоги педагога (педагог починав, вони закінчували).

Коли експериментатор показав, як треба діяти з цими інструментами, це дуже зацікавило дітей. Роман М., Вероніка Б, Тетяна К. із захопленням стали накручувати на лінійку смужки, а Олена С. вигадала, як їх розмістити на аркуші паперу. Діти впоралися із завданням та виконали роботу.

Складання композиції з форм також зацікавило дітей. Так, Поліна виготовила листочки, Віра С. – завитки. Дівчинка поєднала свої заготовки та вийшли «дивовижні квіти». В'ячеслав Г. та Юрій С. склали із заготовок цікавий візерунок. Хлопчики використали у своїй роботі різнокольорові смужки. У результаті вийшла яскрава робота, яку вирішили подарувати дітям молодшої групи.

Окрім цього для успішнішої реалізації завдань формуючого експерименту нами проводилися ігри з папером. Цей комплекс ігор допомагає регулювати тонус м'язів дитини. Береться невеликий аркуш паперу, який легко мнеться і педагог демонструє зразок, як взяти цей папір в долоню, використовуючи пальці тільки однієї руки. Інша рука не допомагає! Потім те саме виконує дитина, спочатку однією рукою, потім іншою (на початкових етапах цієї гри можна використовувати носові хустинки), потім одночасно двома руками. Надалі зі зім'ятих аркушів можна робити кумедні фігурки для настільного театру, м'ячики для метання тощо.

Зазначимо, що вся робота з оволодіння дітьми методами паперової

пластики проходить поетапно, тому діти швидко засвоюють різноманітні техніки та прийоми швидкого покрокового виконання дій.

Якщо під час освітньої діяльності використовувалися методи переважно спрямовані на навчання, то у спільній та самостійній діяльності йшло закріплення отриманих раніше навичок роботи з папером. Цікаво проходила робота з виготовлення іграшок із паперу для В'ячеслава Г., Віри С. та Сергія К., що зробили іграшки звірів із паперового тіста та спільно прикрашали їх.

Таким чином, в результаті проведеної роботи було встановлено велике значення ранньої діагностичної та корекційної роботи щодо розвитку дрібної моторики рук у дітей.

У ході цього дослідження було узагальнено досвід роботи з розвитку дрібної моторики рук у дітей, визначено основну методику роботи в цьому напрямку з метою подальшого застосування її в практиці та досягнення якісних результатів у роботі.

Отже, методика проведення занять з використанням засобів паперової пластики з дітьми старшого дошкільного віку є важливим і ефективним інструментом для розвитку дрібної моторики рук та творчих здібностей дітей. Вона сприяє розвитку креативності, фантазії та естетичного смаку у дітей, а також регулює тонус м'язів рук.

Підходячи поетапно та заохочуючи самостійність та самовираження, ця методика сприяє активному навчанню та задоволенню потреб особистості дитини. Вона є важливою складовою роботи з дітьми середнього дошкільного віку, сприяючи їх всебічному розвитку та підготовці до подальших навчальних досягнень.

2.3. Контрольний експеримент та його результативність

При повторному дослідженні використовувалися ті ж діагностичні методики, інструкції, матеріал, що і на констатуючому експерименті.

Отже, розглянемо результати експерименту після проведення занять з використанням засобів паперової пластики з дітьми середнього дошкільного віку.

Результати завдання № 1 «Доріжки» занесено до табл.2.8.

Проаналізувавши отримані дані, відзначимо, що після проведеного формуючого експерименту 3 дитини в КГ (Антоніна М., Віктор К., Вероніка Б.) та 3 дитини в ЕГ (Анастасія К., Юлія О., Олександр Т.), показали високий рівень вміння проводити безперервні лінії не зупиняючись і регулюючи координацію руху руки. Вони самостійно виконували завдання не виходячи за межі доріжки, не зупиняючись і не відриваючи олівця від паперу. Діти без натиску провели чітку лінію. Діти виконували завдання швидко самостійно. Під час виконання завдання коментували свої дії. Дітям подобалася робота, вони намагалися показати педагогові, що вони все виходить.

Таблиця 2.8

Результати діагностичного завдання 1 «Доріжки»

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
КГ	3 дитини (20%)	7 дітей (70%)	-
ЕГ	3 дитини (30%)	6 дітей (60%)	1 дитина (10%)

Джерело: складено автором самостійно за результатами контрольного експерименту

Середній рівень – 7 дітей в КГ та 6 дітей в ЕГ. Зазначимо, що під час констатуючого експерименту в КГ було 6 дітей, а в ЕГ – 5 дітей. Вони провели лінію, не виходячи межі доріжки. У деяких моментах чекали на підтримку з боку дорослого, хоча завдання виконували правильно.

Дітей з низьким рівнем у КГ немає, в ЕГ одна дитина, що не виконала

завдання (лінія не рівна з сильним натиском олівця).

Позитивну динаміку показала Віра С., вона стала уважнішою, виявляла інтерес до виконання завдання протягом усього експерименту. Дівчинка стала активнішою.

Результати діагностичного завдання №2 «Вправи на домальовування» згруповані у табл.2.9.

Таблиця 2.9

Результати діагностичного завдання 2 «Вправи на домальовування»

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
КГ	4 дитини (40%)	5 дітей (50%)	1 дитина (10%)
ЕГ	4 дитини (30%)	5 дітей (50%)	1 дитина (20%)

Джерело: складено автором самостійно за результатами контрольного експерименту

Діти з високим рівнем (4 дитини в КГ та 4 дитини в ЕГ), виконали завдання безпомилково, допомоги дорослого не потребували. Інтерес до роботи зберігали протягом усього часу виконання завдання. В ЕГ до попередніх дітей приєдналися 2 дитини (Юлія О. та Олександр Т.) Діти самостійно виконали завдання, проявили творчість (намалювали сюжетну картинку).

Діти із середнім рівнем (5 дітей у КГ та 5 дітей у ЕГ), відтворили лінію, але припустилися по одній помилці. Виконали завдання із невеликою допомогою дорослого. До експериментальної групи приєднався Сергій К.

Діти з низьким рівнем (1 дитина ЕГ групи та 1 дитина КГ), ледве виконали завдання. Припустилися багатьох помилок, не чули інструкцію дорослого. Завдання до кінця не виконали.

Результати завдання №3 «Картинка із геометричних фігур» занесені до табл.2.10.

Високий рівень: 3 дитини у КГ та 5 дітей в ЕГ вирізали необхідні фігури та клеїли їх у вигляді візерунка на аркуші паперу. Протягом усього

завдання рух пальців були спритні та точні. До допомоги дорослих не вдавалися, виявляли творчість у підборі колірних рішень. До дітей ЕГ приєдналися Олександр Т. та Іван С.

Таблиця 2.10

Результати діагностичного завдання № 3 «Картинка із геометричних фігур»

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
КГ	3 дитини (30%)	5 дітей (50%)	2 дитини (20%)
ЕГ	5 дітей (40%)	5 дітей (60%)	-

Джерело: складено автором самостійно за результатами контрольного експерименту

Діти з середнім рівнем (5 дітей в ЕГ та 5 дітей у КГ, склали цікавий візерунок з геометричних фігур, але мали невеликі труднощі при вирізанні, діти правильно тримали ножиці, але під час виконання завдання часто зупинялися, оскільки рука втомлювалася. До дітей експериментальної групи приєдналися Максим К., Єгор П., та Сергій К.

Низький рівень (2 дитини на КГ, в експериментальній діти відсутні) Діти виконували завдання за допомогою дорослого, дрібна моторика відстає від норми, лінія вирізування нерівна. Усі дії за зразком їм даються важко.

Результати діагностичного завдання № 4 «Гармошка» відображено в табл.2.11.

Таблиця 2.11

Результати діагностичного завдання № 4 «Гармошка»

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
КГ	4 дитини (30%)	5 дітей (50%)	1 дитина (20%)
ЕГ	5 дітей (40%)	5 дітей (60%)	-

Джерело: складено автором самостійно за результатами контрольного експерименту

Діти з високим рівнем (4 дитини у КГ та 5 дітей у ЕГ) повністю виконали завдання. Виявили самостійність та інтерес до роботи. Чітко дотримувалися інструкції дорослого. До дітей приєдналися Олександр Т. (ЕГ), Іван С. (ЕГ), Вероніка Б. (КГ) та Роман К. (КГ). Діти були зацікавлені у виконанні роботи, намагалися показати дорослим свої вміння.

Діти із середнім рівнем (5 дітей у КГ та 5 дітей у ЕГ), вдавалися до невеликої допомоги дорослого, але намагалися виконати завдання до кінця. При складанні припускалися помилок, але робота була їм цікава.

Одна дитина з низьким рівнем у КГ (в ЕГ дітей немає) роботу виконувала лише за допомогою дорослого, ініціативи та старання не виявляла. Інструкції не чула.

Результати завдання №5 «Пухнаста грудочка» занесено до табл.2.12.

Таблиця 2.12

Результати завдання №5 «Пухнаста грудочка» занесено

Група	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
КГ	4 дитини (40%)	5 дітей (50%)	1 дитина (10%)
ЕГ	6 дітей (60%)	4 дитини (40%)	-

Джерело: складено автором самостійно за результатами контрольного експерименту

Високий рівень (4 дитини у КГ, 6 дітей у ЕГ) повністю виконали завдання, без допомоги дорослого. Діти добре виконували інструкцію дорослого. До дітей ЕГ приєдналися: Поліна Б., Сергій К. та В'ячеслав Г. Діти виявили інтерес до завдання, працювали із захопленням. Також вони намагалися показати дорослому свої вміння.

Середній рівень виявлено у 5 дітей у КГ та 4 дітей в ЕГ. Завдання для них було цікавим та захоплюючим, але вони вагалися у дії з відривання паперу. Іноді вдавалися до допомоги дорослого. Відмітимо, що до середнього рівня дітей приєдналися Володимир М. (ЕГ), Сергій К. (ЕГ), Юлія О. (КГ). Інструкція дорослого також сприймалася не завжди, але діти намагалися

довести розпочату роботу до кінця.

Серед дітей з низьким рівнем - лише 1 дитина із КГ. Дитина закінчила роботу лише за допомогою дорослого. Інструкція дитиною не приймалася.

Як видно з таблиць, ми спостерігаємо позитивну динаміку у відпрацюванні вправ. Провівши аналіз результатів, ми отримали такі дані:

– контрольна група: високий рівень – 3 дитини (30%), середній рівень – 5 дітей (50%), низький рівень – 2 дитини (20%);

– експериментальна група: високий рівень – 4 дитини (40%), середній рівень – 5 дітей (50%), низький рівень – 1 дитина (10%).

Результати контрольного експерименту відображені на рис.2.1

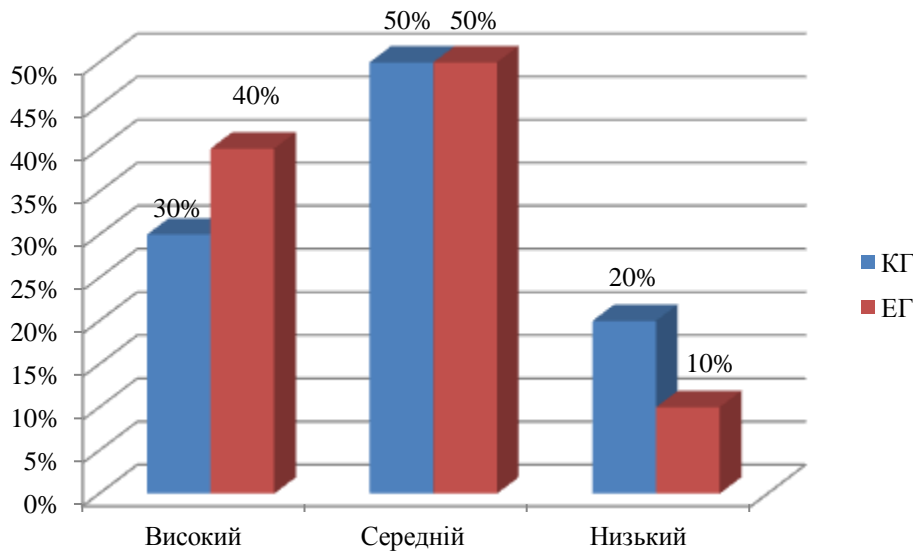

Рис.2.1. Результати контрольного експерименту

Джерело: складено автором самостійно за результатами контрольного експерименту

Порівняльна діаграма рівнів розвитку дрібної моторики рук у контрольній та експериментальній групах після формуючого експерименту відображена на рис.2.2.

Кількісні дані, представлені на діаграмі, свідчать, що показник високого рівня розвитку дрібної моторики рук дошкільнят в КГ підвищився на 13%; показник середнього рівня залишився незмінним, показник низького рівня знизився на 10%.

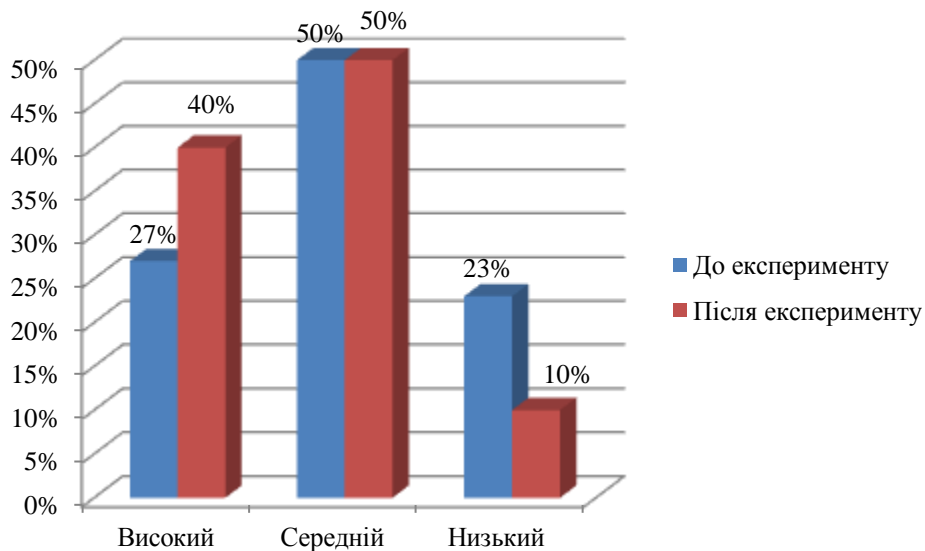

Рисунок 2.2. Порівняльні результати контрольного та констатуючого експерименту

Джерело: складено автором самостійно за результатами експериментів

За результатами експерименту робимо такі висновки: старші дошкільнята активно опановують різні прийоми та способи роботи з папером:

- згинання;
- складання;
- вирізання;
- надрізання;
- склеювання;
- скручування.

Використання паперової пластики сприяє розвитку в дітей здатності працювати руками, в них удосконалюється дрібна моторика рук та точні рухи пальців.

Отже, в результаті проведення контрольного експерименту, в якому використовувалися засоби паперової пластики для розвитку дрібної моторики рук серед дошкільнят, було отримано декілька важливих висновків. По-перше, використання цих методів сприяє позитивній динаміці в розвитку дрібної моторики рук у дітей з різними рівнями навичок.

Показники високого та середнього рівнів покращилися, що свідчить про ефективність методів.

По-друге, зменшення показників низького рівня у контрольній групі свідчить про можливість корекції та покращення навичок дітей, які відстали в розвитку.

По-третє, експеримент демонструє важливість використання інтерактивних методів роботи з папером для дошкільнят, що сприяють активному впливу на розвиток дрібної моторики рук та творчості в дітей.

У загальному, контрольний експеримент підтверджує результативність використання засобів паперової пластики у дошкільній освіті, сприяючи покращенню розвитку моторики рук та творчих здібностей дітей різних рівнів навчальних досягнень.

ВИСНОВКИ

Таким чином, дослідивши ефективність використання паперової пластики на заняттях образотворчої діяльності для розвитку дрібної моторики рук у дітей старшого дошкільного віку, ми дійшли наступних висновків:

1. Провівши аналіз психолого-педагогічних досліджень щодо проблеми розвитку дрібної моторики рук у дітей дошкільного віку, ми з'ясували, дрібна моторика рук не лише сприяє формуванню фізичних навичок, але і впливає на розвиток розумових функцій, мовлення та соціальної самостійності. Дослідження також підкреслюють значення інтегрованого підходу до розвитку дрібної моторики, який включає фізіологічні, психологічні та педагогічні аспекти, щоб забезпечити повноцінний розвиток дитини дошкільного віку

2. Визначивши значення розвитку дрібної моторики рук дітей у різних видах діяльності, можемо сказати, що розвиток дрібної моторики рук у дітей є важливою передумовою для їх успіху в різних сферах життя. Відмінності в цій навичці можуть впливати на якість навчання, творчий розвиток та загальний розвиток особистості. Різні види діяльності, такі як самообслуговування, трудова діяльність, навчання, художня праця та гра, сприяють розвитку дрібної моторики рук. Ця навичка допомагає дітям стати більш спритними, креативними та успішними в різних аспектах їх життя, і тому їй слід приділяти особливу увагу в процесі виховання та навчання.

3. Ознайомившись із формами та методами роботи з дітьми дошкільної освіти з паперопластики, ми дійшли висновку, що вони відкривають широкі можливості для творчого та когнітивного розвитку дітей. Застосування різноманітних форм організації, від спеціально організованих занять до групових проектів та індивідуальної роботи, дає змогу враховувати потреби та здібності кожного малюка. Використання словесних, наочних та практичних методів сприяє якісному засвоєнню мистецьких навичок та

стимулює розвиток дитячої творчості. Робота з паперопластикою в дошкільних закладах є важливою складовою розвитку дітей та допомагає їм виражати свою індивідуальність через творчу діяльність.

4. В результаті дослідження рівнів розвитку дрібної моторики рук у дітей старшого дошкільного віку було виявлено значні індивідуальні відмінності серед дітей. Високий рівень моторних навичок, проявивши самостійність та творчість у виконанні завдань показали 30% дітей. Переважна більшість дітей (50%) показали середній рівень розвитку, здатність виконувати завдання з допомогою дорослого. Проте деякі діти (20%) мають низький рівень розвитку дрібної моторики та вимагають значної підтримки та навчання. Ці результати підкреслюють важливість індивідуального підходу до навчання та розвитку моторних навичок у дітей, а також необхідність розробки програм для покращення цих навичок в середньому дошкільному віці.

5. Вивчивши методiku проведення занять з використанням засобів паперової пластики з дітьми старшого дошкільного віку, ми з'ясували, що ця методика є важливим і ефективним інструментом для розвитку дрібної моторики рук та творчих здібностей дітей. Вона сприяє розвитку креативності, фантазії та естетичного смаку у дітей, а також регулює тонус м'язів рук.

Підходячи поетапно та заохочуючи самостійність та самовираження, ця методика сприяє активному навчанню та задоволенню потреб особистості дитини. Вона є важливою складовою роботи з дітьми старшого дошкільного віку, сприяючи їх всебічному розвитку та підготовці до подальших навчальних досягнень.

6. В результаті проведення контрольного експерименту, в якому використовувалися засоби паперової пластики для розвитку дрібної моторики рук серед дошкільнят, було отримано декілька важливих висновків. По-перше, використання цих методів сприяє позитивній динаміці в розвитку дрібної моторики рук у дітей з різними рівнями навичок.

Показники високого та середнього рівнів покращилися, що свідчить про ефективність методів. По-друге, зменшення показників низького рівня у контрольній групі свідчить про можливість корекції та покращення навичок дітей, які відстали в розвитку. По-третє, експеримент демонструє важливість використання інтерактивних методів роботи з папером для дошкільнят, що сприяють активному впливу на розвиток дрібної моторики рук та творчості в дітей. У загальному, контрольний експеримент підтверджує результативність використання засобів паперової пластики у дошкільній освіті, сприяючи покращенню розвитку моторики рук та творчих здібностей дітей різних рівнів навчальних досягнень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аматыєва О. П. Що впливає на виразність мовлення? Навчання дітей середнього дошкільного віку інтонаційної та жестики-мімічної виразності мовлення. *Дитячий садок*. Київ: Главник, 2004. №19. 19 с.
2. Андреева Н. На кінчиках пальців. Розвиток дрібної моторики дошкільнят. *Дитячий садок*. 2018. № 19. С. 33–35.
3. Артемова Л. В. Педагогічне спілкування в умовах ігрової діяльності. *Україна в Євроінтеграційних процесах*: матер. XVII Всеукраїн. наук.–практ. конф., 18 – 19 лютого 2012 р. Київ : КиМУ, 2012. С. 25–30.
4. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» . Наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. Київ : Світич, 2008. 430 с.
5. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш; Авт. кол–в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та інші. *Спецвипуск журналу «Вихователь–методист дошкільного закладу»*. № 12. 2012. 61 с.
6. Голінська Т.М. Аналіз педагогічного досвіду з естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку. Психолого-педагогічні умови вдосконалення підготовки кадрового потенціалу закладів дошкільної та початкової освіти: колективна монографія. / За заг. ред. Б.М. Андрієвського. Херсон: ХНТУ, 2021. С. 47–68.
7. Голінська Т.М., Владимірова А.Л., Ільницька О.О. Проблема естетичного виховання учнів в освітньому процесі початкової школи. *Science, trends and perspectives. Abstracts of XVII international scientific and practical conference*. Токуо, Japan 2020. Pp. 164–168.
8. Голінська Т.М., Драч Д.В. Характеристика основних видів і жанрів народного декоративного мистецтва. *The 15 th International scientific and practical conference «MODERN SCIENCE AND PRACTICE»* (4-5 May, 2020). Varna, Bulgaria 2020. P. 152–155.

9. Голінська Т.М., Крижевська І.С. Педагогічні умови розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності. *The V th International scientific and practical conference «STUDY OF MODERN PROBLEMS OF CIVILIZATION»* (October 19-23, 2020 Oslo, Norway 2020. P. 298–302.

10. Голінська Т.М., Мельниченко Л.В. Принципи естетичного розвитку дітей дошкільного віку. *The VI th International scientific and practical conference «About the problems of science and practice, tasks and ways to solve them»* (October 26-30, 2020). Milan, Italy 2020. P. 305–308.

11. Голінська Т.М., Шишкевич А.В. Проблеми художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку. *The 15 th International scientific and practical conference «MODERN SCIENCE AND PRACTICE»* (4-5 May, 2020). Varna, Bulgaria 2020. P. 161–164.

12. Голінська Т.М. Фрідріх Фребель про творчість розвитку дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності. *Сучасні проблеми дошкільної та початкової освіти у системі сучасних трансформаційних процесів: Збірка матеріалів Всеукраїнської інтерактивної науково-практичної конференції* (18-20 лютого 2019 року, Херсонський державний університет). Херсон: ТОВ «Борисфен-про», 2019. С. 44–46.

13. Гузій Л. Ігрові вправи для розвитку дрібної моторики. *Розкажіть онуку*. 2019. № 5. С. 7–8.

14. Деснова І. С. Використання пальчикових ігор у процесі розвитку дрібної моторики дітей молодшого дошкільного віку. *World science: problems, prospects and innovations: materials the 5th International scientific and practical conference «World science: problems, prospects and innovations»* (January 27-29, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. P.488–496.

15. Долбенко С. В. Використання нетрадиційних засобів діяльності для розвитку дрібної моторики дітей дошкільного віку. *Дошкільний навчальний заклад*. 2018. № 4. С. 6–12.

16. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.

17. Єрмак Г. В., Калугіна А. І. Розвиток дрібної моторики дітей середнього дошкільного віку засобами нетрадиційних технік малювання. *Психологія та соціальна робота*. 2021. №. 2 (54). С. 64–74. DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-0409.2021.2\(54\).241385](https://doi.org/10.18524/2707-0409.2021.2(54).241385)
18. Левківська О. Розвиток дрібної моторики у дітей дошкільного віку. *Психолог дошкілля*. 2018. №9. С. 3–8.
19. Резніченко Г.В. Робота з папером. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2012. 56 с.
20. Світич С. Пальчикові вправи: і користь, і забава. *Дошкільне виховання*. 2019. № 5. С. 26–27
21. Селіванова К. Г., Костін Д. О. Динамічне тестування рівня розвитку дрібної моторики рук у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми клінічної та технологічної медицини. Збірник наукових праць за загальною редакцією Заслуженого лікаря України, професора О.А. Панченка*. 2023. Київ. С. 182–184. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/22996>
22. Стряпан В.В. Використання продуктивних видів діяльності у роботі з дітьми середнього дошкільного віку для розвитку дрібної моторики рук. *Професійна успішність педагогічного працівника як основа менеджменту якості освітнього процесу*: Збірник матеріалів четвертих всеукраїнських педагогічних читань присвячених 80-річчю з дня народження Л.Кондрашової, Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І., 2019. 426 с.
23. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором. Вибрані твори: У. 5–ти т. Київ : Радянська школа, 1977, Т. 4. С. 626.
24. Терещенко І. Як розвивати моторику в дошкільників. *Вихователь-методист дошк. закл.* : щоміс. спеціаліз. журн. 2018. № 10. С. 43–48.
25. Формування професійної компетентності кадрового потенціалу дошкільної та початкової освіти у системі трансформаційних процесів:

колективна монографія / За заг.ред. Л.Є. Петухової. Херсон: Видавництво ХНТУ, 2018. 184 с.

26. Яловська О. О Пальчики дошкільнят. Розвиваємо руку – розвиваємо мозок. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 228 с.

27. Golins'ka T. Features of aesthetic education of pupils primary school age with different kinds of art. *Economics, management, law: challenges and prospects: Collection of scientific articles*. Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India, 2016. P. 192–195.

28. Golins'ka T. The application of non-traditional techniques to work with children by means of art-therapeutic influence. *Science and education: trends and prospects: Collection of scientific articles*. Yunona Publishing, New York, United States of America, 2018. P. 373–377.

29. Golins'ka T. The Development of Artistic Minds in Primary School Age Children as a Psychological and Pedagogical Problem. *Intellectual Archive*. 2016. Volume 5. Number 4. P.88–97.

30. Golins'ka T. The future primary school teachers preparation for junior pupils aesthetic worldview formation. *Academia Pomorska w Slupsku. Edukacja w Dyskursie*. Slupsk, 2015. C.143–150.

31. Golins'ka T. The main characteristics of aesthetic understanding of the universe by young pupils. *Problems of the development of modern science: theory and practice: Collection of scientific articles*. Cartero Publishing House, Madrid, Spain, 2018. P. 237–243.

Діагностичне завдання №1 «Доріжка»

Мета: діагностика рівня розвитку дрібної моторики рук та координації рухів пальців. Вміння тримати олівець.

Завдання: виявити рівень сформованості вміння проводити безперервну лінію не зупиняючись і регулювати координацію руху руки.

Матеріали: олівець, папір формату А4 із намальованою доріжкою.

Інструкція: експериментатор пропонує взяти в руку олівець і подивитися на лист паперу, що лежить перед дитиною. На ньому є доріжки. Пропонує провести лінію посередині доріжки, не відриваючи олівець від паперу.

Рівень оцінки:

Високий рівень (3 бали) – дитина повністю провела олівцем доріжку без відриву олівця від аркуша паперу. Самостійно виконала всю роботу без допомоги дорослого. Аркуш при виконанні роботи не тримала прямо. Протягом усього завдання точно стежила за напрямом лінії.

Середній рівень (2 бали) – дитина повністю виконала завдання. Іноді вдавалася до допомоги дорослого. Під час виконання завдання іноді зупинялася і був відрив від аркуша паперу. Іноді повертала аркуш паперу та виходила (1-2 рази) за границю лінії.

Низький рівень (1 бал) – дитина не повністю виконала завдання. Усі завдання виконувала за допомогою дорослого. При малюванні лінії був постійний відрив олівця від аркуша паперу. 3 і більше разів виходила за границю лінії.

Діагностичне завдання №2 «Вправи на домальовування»

Завдання: виявити вміння поступово виконувати рух рук під контролем зору.

Матеріали: лист паперу формат А4, з намальованою до середини лінією (хвилястою, ламаною); олівець темного відтінку.

Інструкція: експериментатор пропонує поставити дітям олівцем закінчити лінію:

1. Домалювати пряму лінію.
2. Домалювати хвилясту лінію.
3. Домалювати ламану лінію.

Діти мають чітко виконувати завдання.

Рівень оцінки:

Високий рівень (3 бали) – дитина самостійно, без допомоги дорослого відтворила безпомилково візерунок. Чітко дотримуючись інструкції дорослого.

Середній рівень (2 бали) – є не більше 3 «виїздів» за межі доріжки, олівець відривається від паперу, але лінія чітка, рівна.

Низький рівень (1 бал) – є більше 3 «виїздів» за межі доріжки спостерігаються «нерівна», «тремтяча» лінія: дуже слабка, майже невидима лінія; дуже сильний натиск, що майже рве папір; багаторазове проведення олівцем по одному місцю. Інструкція дорослого не сприймалася дитиною

Діагностичне завдання №3 «Малюнок із геометричних фігур»

Завдання: виявити наявність координації рухів рук.

Матеріали: ножиці, лист паперу білого кольору формату А4, простий олівець, клей, різнобарвний папір формату А4.

Інструкція: Виріж ножицями геометричні фігури (трикутники, круги, прямокутники, квадрати) – це деталі з яких можна зробити візерунок. Придумай візерунок та виклади на аркуші паперу. Приклей їх до паперу.

Рівень оцінки:

Високий рівень (3 бали) – дитина самостійно, без допомоги дорослого вирізала необхідні фігури та наклеїла їх на листок у вигляді візерунка. Рухи пальців та кистей рук точні, спритні, з усіма завданнями справилася швидко та легко. Загальна та дрібна моторика розвинена добре.

Середній рівень (2 бали) – дитина виконувала завдання з невеликою допомогою дорослого. У дитини загальна та дрібна моторика розвинена досить добре, але буває, що вона має невеликі труднощі при вирізанні; вміє правильно тримати ножиці, але швидко втомлюється та вирізає нерівні лінії, зупиняється.

Низький рівень (1 бал) – дитина виконує завдання лише за допомогою дорослого. Лінія вирізування нерівна; у таких дітей дрібна моторика дуже відстає від вікової норми. Рухи скуті, спритність не спостерігаються. Порушено загальну координацію рухів, їх цілеспрямованість, точність. Дитина не вміє правильно тримати ножиці

Діагностичне завдання №4 «Гармошка»

Завдання: виявити рівень сформованості вміння згинати аркуш паперу певними частинами (у вигляді гармошки), виявлення співдружності обох рук у роботі.

Матеріали: половина аркуша кольорового паперу (А4).

Інструкція: експериментатор пропонує дітям скласти листок маленькими доріжками, повідомляє дії, які діти повинні чітко виконувати.

Рівень оцінки:

Високий рівень (3 бали) – дитина самостійно, без допомоги дорослого повторила дії відповідно до інструкції; «гармошка» вийшла з рівними, однаковими по ширині доріжками.

Середній рівень (2 бали) – дитина з невеликою допомогою дорослого склала «гармошку», але є одна, дві помилки при складанні аркуша паперу (2-3 смужки ширші або тонші, ніж інші). Інструкцію дорослого сприймалася дитиною частково.

Низький рівень (1 бал) – дитина лише за допомогою дорослого склала листок паперу у вигляді «гармошки», при цьому були помилки. Інструкцію дорослого дитина не сприймала.

Діагностичне завдання №5 «Пухнаста грудочка»

Завдання: виявити рівень сформованості вміння обривати папір.

Матеріали: лист м'якого паперу, простий олівець, ножиці.

Інструкція: експериментатор пропонує дітям намалювати олівцем коло, потім вирізати його і за допомогою прийому «обривання» зробити з кола «пухнасту грудочку».

Рівень оцінки:

Високий рівень (3 бали) – дитина самостійно, без допомоги дорослого виконала інструкцію. Виконала дії, не кваплячись, обриваючи коло акуратно, дрібним відриванням паперу. Розповіла, що може вийде з такої грудочки.

Середній рівень (2 бали) – дитина з невеликою допомогою дорослого відтворила дії з відривання паперу пальцями рук, але іноді відривала великими шматочками папір і вийшла не дуже «пухнаста грудочка», а радше колюча. Інструкція дорослого сприймалася дитиною частково.

Низький рівень (1 бал) – дитина лише за допомогою дорослого відтворив дії з папером, самому було важко впоратися із завданням, так як слабо розвинена дрібна моторика рук. Інструкція дорослого не сприймалася дитиною.